

ΕΠΙΤΡΟΠΗ κατά ΙΤΑΛΙΑΣ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 14ης Σεπτεμβρίου 2004 *

Στην υπόθεση C-385/02,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 226 ΕΚ λόγω παραβάσεως,

ασκηθείσα στις 28ης Οκτωβρίου 2002 ,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους K. Wiedner
και R. Amorosi, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ιταλικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τον M. Fiorilli, με τόπο επιδόσεων
στο Λουξεμβούργο,

καθής,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J.-P. Puissochet, J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), R. Schintgen και N. Colneric, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott,

γραμματέας: M. Múgica Arzamendi, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 10ης Μαρτίου 2004,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν οι διάδικοι,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 29ης Απριλίου 2004,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί με την προσφυγή της από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, συνάπτοντας διά του *Magistrato per il Po di Parma*, τοπικού οργάνου του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (νυν Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών), μέσω της διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, μολονότι δεν συνέτρεχαν οι αναγκαίες προς τούτο προϋποθέσεις, συμβάσεις για τα έργα

αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής προς περιορισμό των πλημμυρών του χειμάρρου Parma στην τοποθεσία Magano (κοινότητα της Parma), για τα έργα εγκαταστάσεως και αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής του χειμάρρου Enza, καθώς και για τα έργα συγκρατήσεως των πλημμυρών του χειμάρρου Tordorrio στα νοτιοδυτικά του Cegano, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων (ΕΕ L 199, σ. 54), και, ειδικότερα, από το άρθρο 7, παράγραφος 3, αυτής.

Το νομικό πλαίσιο

2 Το άρθρο 7, παράγραφος 3, στοιχεία β', γ' και ε', της οδηγίας προβλέπει:

«Οι αναθέτουσες αρχές μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις έργων προσφεύγοντας στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς να προηγηθεί δημοσίευση προκήρυξης διαγωνισμού, στις ακόλουθες περιπτώσεις:

[...]

β) για τα έργα η εκτέλεση των οποίων, για λόγους τεχνικούς, καλλιτεχνικούς ή σχετικούς με την προστασία δικαιωμάτων αποκλειστικότητας, είναι δυνατόν να ανατεθεί μόνο σε συγκεκριμένο εργολήπτη·

γ) στα απόλυτα αναγκαία πλαίσια, όταν ο κατεπείγων χαρακτήρας, ο οποίος προκύπτει από γεγονότα απρόβλεπτα για τις ενδιαφερόμενες αναθέτουσες αρχές, δεν συμβιβάζεται με τις προθεσμίες που απαιτούνται για τις ανοικτές, κλειστές ή με διαπραγμάτευση διαδικασίες που αναφέρονται στην παράγραφο 2. Οι περιστάσεις που επικαλούνται οι αναθέτουσες αρχές για την αιτιολόγηση του κατεπείγοντος δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από δική τους ευθύνη.

[...]

ε) για τα νέα έργα που συνίστανται στην επανάληψη άλλων παρομοίων που ανατέθηκαν στην ίδια επιχείρηση, ανάδοχο μιας πρώτης σύμβασης που συνήφθη με την ίδια αναθέτουσα αρχή, υπό την προϋπόθεση ότι αυτά τα έργα είναι σύμφωνα με ένα βασικό σχέδιο και ότι αυτό το σχέδιο έχει αποτελέσει το αντικείμενο μιας πρώτης σύμβασης που συνήφθη σύμφωνα με τις διαδικασίες της παραγράφου 4.

Η δυνατότητα προσφυγής σ' αυτή τη διαδικασία πρέπει να επισημαίνεται ήδη κατά την προκήρυξη του πρώτου διαγωνισμού, το δε συνολικό προβλεπόμενο ποσό για τα νέα έργα λαμβάνεται υπόψη από τις αναθέτουσες αρχές για την εφαρμογή του άρθρου 6. Προσφυγή στη διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει μόνο επί μια τριετία από τη σύναψη της αρχικής σύμβασης.»

3 Το άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας ορίζει:

«Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, οι αναθέτουσες αρχές συνάπτουν τις συμβάσεις τους προσφεύγοντας είτε στην ανοικτή είτε στην κλειστή διαδικασία.»

Τα πραγματικά περιστατικά

4 Με τις αποφάσεις υπ' αριθ. 11414 και 11416 της 9ης Οκτωβρίου 1997 και 11678 της 15ης Οκτωβρίου 1997, το Magistrato per il Po di Parma ενέκρινε τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων για τα ακόλουθα έργα:

— αποπεράτωση της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής προς περιορισμό των πλημμυρών του χειμάρρου Parma στην τοποθεσία Marano (κοινότητα της Parma).

— εγκατάσταση και αποπεράτωση της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής του χειμάρρου Enza, και

— συγκράτηση των πλημμυρών του χειμάρρου Terdoppio στα νοτιοδυτικά του Cerano.

5 Το ύψος των έργων αυτών ανήλθε σε περίπου 37, 21 και 19,5 δισεκατομμύρια ιταλικές λίρες αντιστοίχως.

6 Οι αρχικές συμβάσεις για τα ως άνω έργα είχαν συναφθεί:

— στις 22 Δεκεμβρίου 1988 για τον χειμάρρο Parma,

— στις 26 Οκτωβρίου 1982 για τον χειμάρρο Enza, και

— στις 20 Μαΐου 1988 για τον χειμαρρο Terdoppio.

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 7 Με έγγραφο της 27ης Σεπτεμβρίου 2000, η Επιτροπή ζήτησε από τις ιταλικές αρχές στοιχεία ως προς τη διαδικασία που εφαρμόστηκε για τη σύναψη των αναφερθεισών στην ανωτέρω σκέψη 4 συμβάσεων (στο εξής: επίμαχες συμβάσεις).
- 8 Οι ιταλικές αρχές απάντησαν με έγγραφα της 19ης Οκτωβρίου 2000 και της 26ης Μαρτίου 2001, τονίζοντας ότι η διαδικασία που ακολούθησαν ήταν σύμφωνη προς τις επιταγές του άρθρου 7, παράγραφος 3, στοιχείο ε', της οδηγίας, δεδομένου ότι τα επίμαχα έργα συνίσταντο στην επανάληψη άλλων παρόμοιων που είχαν ανατεθεί από το Magistrato per il Po di Parma στις ίδιες επιχειρήσεις, αναδόχους των αρχικών συμβάσεων, και ήταν σύμφωνα με ένα βασικό σχέδιο που είχε αποτελέσει το αντικείμενο μιας πρώτης σύμβασης συναφθείσας σύμφωνα με τις διαδικασίες του άρθρου 7, παράγραφος 4, της οδηγίας. Επιπλέον, η δυνατότητα του κυρίου του έργου να προσφύγει στη διαδικασία διαπραγματεύσεως είχε προβλεφθεί στις αρχικές προκηρύξεις διαγωνισμού και η εκτίμηση του συνολικού ποσού που θα απαιτείτο για την υλοποίηση κάθε έργου είχε ληφθεί υπόψη από το Magistrato per il Po di Parma για την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας. Τέλος, η προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση έγινε εντός τριετίας από τη σύναψη της αρχικής συμβάσεως.
- 9 Με έγγραφο οχλήσεως της 23ης Απριλίου 2001, η Επιτροπή ζήτησε από την Ιταλική Δημοκρατία να υποβάλει τις παρατηρήσεις της.

- 10 Με έγγραφα της 8ης Ιουνίου 2001 και της 17ης Δεκεμβρίου 2001, οι ιταλικές αρχές υποστήριξαν, μεταξύ άλλων, ότι η χρονική περίοδος των τριών ετών από τη σύναψη της αρχικής συμβάσεως, κατά το άρθρο 7, παράγραφος 3, στοιχείο ε', της οδηγίας, αρχίζει από την ημερομηνία παραλαβής του έργου που αφορούσε η αρχική σύμβαση, δεδομένου ότι κατά την ημερομηνία αυτήν επέρχεται η λήξη της συμβάσεως.
- 11 Η Επιτροπή, κρίνοντας μη ικανοποιητική την απάντηση αυτή, απηύθυνε, στις 21 Δεκεμβρίου 2001, αιτιολογημένη γνώμη στην Ιταλική Δημοκρατία, καλώντας την να λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη συμμόρφωσή της προς την οδηγία εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση της αιτιολογημένης γνώμης. Δεδομένου ότι η Ιταλική Δημοκρατία δεν απάντησε στην αιτιολογημένη αυτή γνώμη, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

Τα αιτήματα των διαδίκων

- 12 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:
- να αναγνωρίσει ότι η Ιταλική Δημοκρατία, συνάπτοντας διά του *Magistrato per il Po di Parma*, τοπικού οργάνου του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (νυν Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών), μέσω της διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, μολονότι δεν συνέτρεχαν οι αναγκαίες προς τούτο προϋποθέσεις, συμβάσεις για τα έργα αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής προς περιορισμό των πλημμυρών του χειμάρρου *Parma* στην τοποθεσία *Marano* (κοινότητα της *Parma*), για τα έργα εγκαταστάσεως και αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής του χειμάρρου *Enza*, καθώς και για τα έργα συγκρατήσεως των πλημμυρών του χειμάρρου *Terdoppio* στα νοτιοδυτικά του *Cerano*, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία και, ειδικότερα, από το άρθρο 7, παράγραφος 3, αυτής·
 - να καταδικάσει την Ιταλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

- 13 Η Ιταλική Δημοκρατία ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι, με την επιφύλαξη της ερμηνείας του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας από απόψεως δικαίου του ανταγωνισμού, η Ιταλική Κυβέρνηση υπέπεσε σε συγγνωστή πλάνη που οφείλεται στην απόδοση του κειμένου της διατάξεως στην ιταλική γλώσσα, σε συνδυασμό με την ερμηνεία της ίδιας διατάξεως βάσει της αποδόσεώς της στις περισσότερες άλλες γλώσσες.

Επί της παραβάσεως

- 14 Δεν αμφισβητείται ότι οι επίμαχες συμβάσεις εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας και συνάφθηκαν μέσω διαδικασίας με διαπραγμάτευση, χωρίς να προηγηθεί δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού. Η διαδικασία αυτή επιτρέπεται μόνο στις περιοριστικώς απαριθμούμενες περιπτώσεις του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας. Με το υπόμνημά της αντικρούσεως, η Ιταλική Κυβέρνηση προβάλλει τρεις ισχυρισμούς προς απόδειξη του ότι οι επίμαχες συμβάσεις εμπίπτουν σε μια από αυτές τις περιπτώσεις.
- 15 Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει, πρώτον, ότι μεταξύ των ετών 1981 και 1990 το *Magistrato per il Po di Parma* κίνησε διαδικασίες για την εκτέλεση υδραυλικών έργων προστασίας των εδαφών και ζωνών που πλήττονται από την αύξηση της στάθμης των υδάτων του ποταμού Ρο και των παραποτάμων του, συνάπτοντας συμβάσεις για την κατάρτιση ενός συνολικού σχεδίου και για την τμηματική εκτέλεση των εργασιών αναλόγως προς τους διαθέσιμους πόρους. Οι συμβάσεις που αφορούσαν την κατάρτιση του σχεδίου και την εκτέλεση του πρώτου τμήματος των εργασιών συνάφθηκαν μέσω διαδικασίας σύμφωνης προς το κοινοτικό δίκαιο. Οι σχετικές προκηρύξεις διαγωνισμού περιελάμβαναν ρήτρα που παρείχε στην αναθέτουσα αρχή τη δυνατότητα να αναθέτει στην ίδια επιχείρηση την εκτέλεση των μεταγενέστερων τμημάτων των εργασιών.
- 16 Λαμβάνοντας υπόψη την περιπλοκότητα και τις δυσχέρειες των εργασιών, το ανώτατο συμβούλιο δημοσίων έργων επισήμανε, με γνωμοδότηση τεχνικού

χαρακτήρα, ότι οι εργασίες έπρεπε να εκτελεσθούν από έναν και μόνον ανάδοχο έχοντα τα απαραίτητα προσόντα και ότι, σε περίπτωση τμηματικής εκτέλεσεως, έπρεπε να εξασφαλισθεί η συνέχεια των εργασιών. Η ρήτρα που περιλαμβάνονταν στην προκήρυξη διαγωνισμού, καθώς και στις συμβάσεις για την κατάρτιση του σχεδίου και για το πρώτο τμήμα των εργασιών, ήταν απόρροια της τεχνικής αυτής υποδείξεως. Η προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, για τη σύναψη των επίμαχων συμβάσεων συνιστούσε εκπλήρωση συμβατικής υποχρεώσεως.

- 17 Κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, η αναθέτουσα αρχή ενήργησε με γνώμονα τις τεχνικές απαιτήσεις που επέβαλλαν εκτέλεση του συνόλου των εργασιών από ένα και μόνον ανάδοχο. Η τμηματική εκτέλεση μεμονωμένων εργασιών προκαλεί συχνά προβλήματα συμβατότητας των εκτελούμενων εργασιών και, ως εκ τούτου, δυσχεραίνει, σε περίπτωση καταστροφής ή φθοράς των έργων, τη θεμελίωση της αντίστοιχης ευθύνης προς αποζημίωση.
- 18 Ο πρώτος αυτός αμυντικός ισχυρισμός στηρίζεται προφανώς στο άρθρο 7, παράγραφος 3, στοιχείο β', της οδηγίας, καθόσον η διάταξη αυτή επιτρέπει την προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς να προηγηθεί δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, για τα έργα των οποίων η εκτέλεση είναι δυνατόν να ανατεθεί, για τεχνικούς λόγους, μόνο σε συγκεκριμένο εργολήπτη.
- 19 Οι διατάξεις του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας, οι οποίες επιτρέπουν παρεκκλίσεις από τους κανόνες που αποσκοπούν στην εξασφάλιση της δυνατότητας ασκήσεως των αναγνωριζόμενων από τη Συνθήκη ΕΚ δικαιωμάτων στον τομέα των συμβάσεων δημοσίων έργων, πρέπει να ερμηνεύονται συσταλτικώς, ενώ το βάρος αποδείξεως του ότι συντρέχουν όντως οι έκτακτες περιστάσεις που δικαιολογούν την παρέκκλιση φέρει αυτός που επικαλείται τις εν λόγω διατάξεις (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 18ης Μαΐου 1995, C-57/94, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1995, σ. I-1249, σκέψη 23, και της 28ης Μαρτίου 1996, C-318/94, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 1996, σ. I-1949, σκέψη 13).

- 20 Εντεύθεν προκύπτει ότι οι ιταλικές αρχές οφείλουν να αποδείξουν ότι τεχνικοί λόγοι καθιστούσαν αναγκαία τη σύναψη των επίμαχων συμβάσεων με τον εργολήπτη της αρχικής συμβάσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 24).
- 21 Βεβαίως, ο σκοπός εξασφάλισης της συνέχειας των έργων που εντάσσονται στο πλαίσιο περίπλοκων σχεδίων περί αντιπλημμυρικής προστασίας μιας περιοχής συνιστά παράμετρο τεχνικής φύσεως, της οποίας η σημασία δεν μπορεί να αμφισβητηθεί. Εντούτοις, ο ισχυρισμός και μόνον περί του περίπλοκου και δυσχερούς χαρακτήρα ενός συνόλου έργων δεν αρκεί προς απόδειξη του ότι οι εργασίες αυτές πρέπει να ανατεθούν σε ένα μόνον εργολήπτη, ιδίως δε όταν τα έργα αυτά εκτελούνται τμηματικώς κατά τη διάρκεια πλειόνων ετών.
- 22 Εν προκειμένω, η Ιταλική Κυβέρνηση περιορίσθηκε να επικαλεσθεί το γενικό συμπέρασμα μιας γνωμοδότησεως του ανώτατου συμβουλίου δημοσίων έργων, χωρίς να παράσχει λεπτομερείς εξηγήσεις προς απόδειξη της αναγκαιότητας αναθέσεως των έργων σε ένα και μόνον εργολήπτη.
- 23 Ακόμη και αν θεωρηθεί λυσιτελές το επιχείρημα ότι η προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, για τη σύναψη των επίμαχων συμβάσεων συνιστά εκπλήρωση συμβατικής υποχρέωσης, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ιταλική Κυβέρνηση δεν απέδειξε την ύπαρξη τέτοιας υποχρέωσης. Αντιθέτως, από τα στοιχεία που τέθηκαν υπόψη του Δικαστηρίου προκύπτει ότι δεν υπήρχε υποχρέωση, αλλά μόνο δυνατότητα του *Magistrato per il Po di Parma* να αναθέσει την εκτέλεση των μεταγενέστερων έργων στους αναδόχους των αρχικών έργων.

- 24 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο αμυντικός ισχυρισμός που στηρίζεται στο άρθρο, παράγραφος 3, στοιχείο β', της οδηγίας είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.
- 25 Δεύτερον, η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι εν προκειμένω συνέτρεχε περίπτωση επείγοντος για την ολοκλήρωση των έργων προς αποφυγή της επιτάσεως του κινδύνου πλημμυρών.
- 26 Ο δεύτερος αυτός αμυντικός ισχυρισμός στηρίζεται προφανώς στο άρθρο 7, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας, το οποίο επιτρέπει την προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς να προηγηθεί δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, όταν ο κατεπείγων χαρακτήρας, ο οποίος προκύπτει από γεγονότα απρόβλεπτα για τις αναθέτουσες αρχές, δεν συμβιβάζεται με τις προθεσμίες που απαιτούνται για τις συνήθεις διαδικασίες. Η δεύτερη περίοδος της διατάξεως αυτής διευκρινίζει ότι οι προβαλλόμενες προς αιτιολόγηση του κατεπείγοντος περιστάσεις δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να απορρέουν από ευθύνη της αναθέτουσας αρχής.
- 27 Εντούτοις, στην υπό κρίση υπόθεση, οι αρχικές συμβάσεις για τα αντιπλημμυρικά έργα συνάφθηκαν στη δεκαετία του 1980. Περαιτέρω, είχε εξ αρχής προβλεφθεί η τμηματική εκτέλεση των έργων σε συνάρτηση προς τους διαθέσιμους πόρους.
- 28 Οι περιστάσεις αυτές δεν στοιχειοθετούν κατεπείγουσα περίπτωση. Αντιθέτως, εντάσσονται στο οργανωτικό σχήμα που επέλεξε η αναθέτουσα αρχή.

- 29 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι ο αμυντικός ισχυρισμός που στηρίζεται στο άρθρο, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.
- 30 Τρίτον, η Ιταλική Κυβέρνηση επικαλείται το άρθρο 7, παράγραφος 3, στοιχείο ε', της οδηγίας, το οποίο επιτρέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς να έχει προηγηθεί δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, για τα νέα έργα που συνίστανται στην επανάληψη άλλων παρομοίων, τα οποία ανατέθηκαν στην επιχείρηση που είχε συνάψει μια πρώτη σύμβαση με την ίδια αναθέτουσα αρχή.
- 31 Σύμφωνα με την τελευταία περίοδο της ως άνω διατάξεως, η δυνατότητα αυτή υφίσταται μόνον επί μια τριετία από τη σύναψη της αρχικής συμβάσεως. Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η χρονική αυτή περίοδος αρχίζει από την ολοκλήρωση του αντικειμένου της αρχικής συμβάσεως και όχι από την ανάθεση αυτού.
- 32 Επικουρικώς, η Ιταλική Κυβέρνηση ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι υπέπεσε σε συγγνωστή πλάνη, η οποία οφείλεται στην απόδοση στην ιταλική γλώσσα του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας.
- 33 Συναφώς, επιβάλλεται να τονισθεί ότι το άρθρο 7, παράγραφος 3, στοιχείο ε', της οδηγίας επιτρέπει την προσφυγή στη διαδικασία με διαπραγμάτευση, χωρίς να έχει προηγηθεί δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, για τα νέα έργα που συνίστανται στην επανάληψη άλλων παρομοίων τα οποία ανατέθηκαν στην επιχείρηση που είχε συνάψει μια πρώτη σύμβαση. Εντούτοις, η τελευταία περίοδος της διατάξεως αυτής ορίζει ότι προσφυγή στη διαδικασία αυτή μπορεί να γίνει μόνον «επί μια τριετία από τη σύναψη της αρχικής συμβάσεως».

- 34 Από τη σύγκριση των γλωσσικών αποδόσεων της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι η φράση «σύναψη της αρχικής συμβάσεως» πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια της συνάψεως της συμβάσεως για την ανάθεση του αρχικού έργου και όχι υπό την έννοια της ολοκλήρωσεως του έργου αυτού.
- 35 Ειδικότερα, η δανική απόδοση «indgaaelsen af den oprindelige kontrakt», η αγγλική «the conclusion of the original contract», η ισπανική «formalización del contrato inicial» και η πορτογαλική «celebração do contrato inicial» αναφέρονται ρητώς στη σύμβαση και δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι αναφέρονται στα έργα που αποτελούν το αντικείμενό της.
- 36 Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί το αντικείμενο της επίμαχης διατάξεως και η θέση της στην οικονομία της οδηγίας.
- 37 Αφενός, όταν πρόκειται για διάταξη εισάγουσα παρέκκλιση, η οποία πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς, επιβάλλεται να γίνεται δεκτή η ερμηνεία που περιορίζει το χρονικό διάστημα ισχύος της παρεκκλίσεως και όχι η ερμηνεία που το επιμηκύνει. Ως εκ τούτου, πρέπει εν προκειμένω να γίνει δεκτή η ερμηνεία που λαμβάνει ως αφητηρία τον χρόνο συνάψεως της αρχικής συμβάσεως και όχι τον οπωσδήποτε μεταγενέστερο χρόνο ολοκλήρωσεως των έργων που αποτελούν το αντικείμενό της.
- 38 Αφετέρου, η ευκταία στις διαδικασίες συνάψεως δημοσίων συμβάσεων ασφάλεια δικαίου επιτάσσει η αφητηρία της επίμαχης χρονικής περιόδου να μπορεί να καθορισθεί κατά τρόπο βέβαιο και αντικειμενικό. Ο χρόνος συνάψεως μιας συμβάσεως είναι βέβαιος, ενώ, αντιθέτως, πλείονα χρονικά σημεία μπορούν να εκληφθούν ως δηλώντα την ολοκλήρωση των έργων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία

αβεβαιότητας. Επιπλέον, ο χρόνος συνάψεως της συμβάσεως είναι εξαρχής δεδομένος, ενώ το χρονικό σημείο ολοκληρώσεως των έργων, όποιος ορισμός και αν γίνει δεκτός, μπορεί να μεταβληθεί από τυχαίους παράγοντες ή εκουσίως καθ' όλη τη διάρκεια της εκτελέσεως της συμβάσεως.

39. Εντεύθεν προκύπτει ότι το χρονικό διάστημα τριών ετών που προβλέπεται στην τελευταία περίοδο του άρθρου 7, παράγραφος 3, στοιχείο ε', άρχισε με τη σύναψη των αρχικών συμβάσεων το 1982 και το 1988. Δεδομένου ότι οι επίμαχες συμβάσεις συνάφθηκαν το 1997, η προβλεπόμενη από τη διάταξη αυτή παρέκκλιση δεν μπορούσε να ισχύσει.
40. Ως προς τον ισχυρισμό της Ιταλικής Κυβερνήσεως περί συνδρομής περιπτώσεως συγγνωστής πλάνης, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι η διαδικασία λόγω παραβάσεως κράτους μέλους καθιστά δυνατό τον προσδιορισμό της ακριβούς εκτάσεως των υποχρεώσεων των κρατών μελών σε περίπτωση ερμηνευτικών αποκλίσεων και συνίσταται στην αντικειμενική διαπίστωση της αθετήσεως εκ μέρους κράτους μέλους των υποχρεώσεων που αυτό υπέχει από τη Συνθήκη ή από πράξη του παραγωγού δικαίου (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 18ης Ιανουαρίου 2001, C-83/99, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2001, σ. I-445, σκέψη 23). Συνεπώς, ένα κράτος μέλος δεν δύναται να επικαλείται συγγνωστή πλάνη προς δικαιολόγηση παραβάσεως των υποχρεώσεων που υπέχει από κοινοτική οδηγία.
41. Εντεύθεν προκύπτει ότι ο τρίτος αμυντικός ισχυρισμός, ο οποίος στηρίζεται στο άρθρο 7, παράγραφος 3, στοιχείο ε', της οδηγίας είναι αβάσιμος και πρέπει να απορριφθεί.
42. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ιταλική Δημοκρατία, συνάπτοντας διά του *Magistrato per il Po di Parma*, μέσω της διαδικασίας με διαπραγμάτευση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, μολοντί δεν συνέτρεχαν οι αναγκαίες προς τούτο προϋποθέσεις,

συμβάσεις για τα έργα αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής προς περιορισμό των πλημμυρών του χειμάρρου Parma στην τοποθεσία Magano (κοινότητα της Parma), για τα έργα εγκαταστάσεως και αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής του χειμάρρου Enza, καθώς και για τα έργα συγκρατήσεως των πλημμυρών του χειμάρρου Terdoppio στα νοτιοδυτικά του Cerano, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 43 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι η Ιταλική Δημοκρατία ηττήθηκε, πρέπει, βάσει του σχετικού αιτήματος της Επιτροπής, να καταδικασθεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Η Ιταλική Δημοκρατία, συνάπτοντας διά του *Magistrato per il Po di Parma*, τοπικού οργάνου του Υπουργείου Δημοσίων Έργων (νυν Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών), μέσω της διαδικασίας με διαπραγματεύση χωρίς προηγούμενη δημοσίευση προκηρύξεως διαγωνισμού, μολονότι δεν συνέτρεχαν οι αναγκαίες προς τούτο προϋποθέσεις, συμβάσεις για τα έργα αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής προς περιορισμό των πλημμυρών του χειμάρρου Parma στην τοποθεσία Magano (κοινότητα της Parma), για τα έργα εγκαταστάσεως και

αποπερατώσεως της κατασκευής μιας λεκάνης απορροής του χειμάρρου Enza, καθώς και για τα έργα συγκρατήσεως των πλημμυρών του χειμάρρου Terdoppio στα νοτιοδυτικά του Cerano, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από την οδηγία 93/37/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1993, περί συντονισμού των διαδικασιών για τη σύναψη συμβάσεων δημοσίων έργων και, ειδικότερα, από το άρθρο 7, παράγραφος 3, αυτής.

2) Καταδικάζει την Ιταλική Κυβέρνηση στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)